„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин., на пола године 16 дин., на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 23. У Новом Саду у петак 10. фебруара 1889. ГОДИНА XXIV.

НЕК ТИСА — ИДЕ!

Будимпешта 8. фебруара.

Скоро све престолничке новине донеше данас чланке, у којима говоре, да министар-председник Тиса треба да иде с министарске столице. „Он је увредио круну; нека иде! Он је преварио народ; нека иде! Ако неће да иде данас обрукан, он ће морати отићи кроз који дан осрамоћен!“ Ето тим речима тражи опозицијона престолничка штампа Тисин пад.

У угарском сабору је још горе. Не могу се ни исписати оне речи, с којима посланици из опозиције часте министар-председника у отворсној седници. Чим уђе на врата, чим устане да говори, одмах му довикују: „Шта је?! Зар чекате да вас отерају?! Зар још нећете да захвалите?!“

Узрујаност у сабору, међу посланицима толика је, да се често већ више не може ни расправљати. Половину времена а често и више, одузме ларма, какве човек нигди више не може чути. Сад је дошло дотле, да владини посланици нису дали Апоњију да одговори Тиси, но су читав четврт сата узастопце викали: „Одустаните од говора! Сутра! Сутра!“ Апоњи је стајао блед то четврт сата и једва му пође за руком да рекне неколико речи. После тога је подскочила опозиција на ноге, и довикиваше председнику сабора, као и министар-председнику: „У овој кући неће више говорити ни Тиса. Не ћемо ни ми њему дати да говори. Видећете ви шта значи то викати!“ А посланици владине странке су одговарали: „Неће више нико ни од опозиције говорити!“

Може бити да баш неће доћи сасвим до те претње, јер би иначе доиста морало доћи до распуштања сабора, или би министар-председник Тиса морао дати оставку.

Но није само у сабору овако! У грађанству је велико огорчење, а посланици опозиције, ђаци и поједини грађани имали су скуп, на ком су решили, да се сад за неколико дана окану сокачке буке, јер је Тиса у једној ствари (§. 14.) попустио. Али кад дође до §. 25. обранбеног закона, те Тиса и ту не хтедне попустити, онда ће се поновити опет оно, што се догађало прошле недеље по будимпештанским улицама.

На сваки начин је ствар јако заплетена и неће се лако размрсити, тим мање, што је огорчење велико. И ако је министар-председник попустио у ствари 14. §. опозиција га гони да одступи јер вели: лагао је; рекао је да не може попустити, неће попустити, а попустио је. Кад би сад Тиса попустио у погледу 25. §. било би то исто; опет би му рекли: „казао је неће и не може, а ево може и хоће, дакле је и други пут лагао.“ А ако министар-председник не попусти, биће нове буке у сабору и ван сабора.

Владина странка се позива на већину, коју има Тиса у сабору, те вели, док он има те већине, не сме одступити, а опозиција се позива на то, да народ није могао бирати онога за посланика, кога је хтео. У осталом, ако је Тиса и имао пре две године већину у народу, данас је за цело више нема.

Није извесно како ће се свршити овај заплет. Толико стоји, да ће бити још дуге буке и ако Тиса и не захвали данас, његов ће положај бити јако пољуљан. Владина странка ће подржавати Тису а и примиће §. 25. новог закона, јер ако тај параграф падне, онда ће доћи до борбе између Пеште и Беча, онда то неће бити питање владе, него много крупније. За данас изгледа, да већина владине странке хоће да избегне озбиљнију борбу с Бечом и да ће примити §. 25. Но неће ли у сабору или на улици међутим доћи до таквих ствари, које ће ту борбу ускорити, не може се сигурно рећи. — и.

Догађаји у Србији.

(Допис „Застави.“)

Београд 7. фебруара.

Општински избори, који су обављени прекјуче и данас у Београду, имају и политички значај, јер су све политичке странке истицале своје политичке једномишљенике. Овом приликом се јасно доказало, да је радикална странка господар ситуације и у самом Београду. На тим (ужим) изборима победили су кандидати радикалне странке, и за кметове и кметовске помоћнике у Београду изабрани су — радикалци. Ово је први случај да је самосталпа радикална листа овде продрла. До сад су радикали тек у друштву либерала побеђивали напредњаке, сад су сами радикали победили удружене либерале и — напредњаке, јер треба знати да су они споразумно радили. Ристићева здравица Христићу има дакле и своје посљедице у облику савеза либерала са напредњацима.

Данас је у Београду избор општинских одборника. Учешће је бирача живо и кад вам ове редове пишем, радикални кандидати добили су 283, а либерално-напредњачки (заједнички) кандидати 112 гласова. Нема сумње, да ће радикали и сад победити.

Врло су занимљиви начини, који су употребљивани да се осујети победа радикала у Београду. Мало друштво либералних пензионара, видело је, да је немоћно, да само обори радикале, па је понудило савез напредњацима, нашто су ови — наравно — одмах пристали. Полиција је одмах стављена на расположење савезницима, и мора се признати, да је чинила све, што једна груба полиција може да чини. Од јутра до мрака ишли су жандари са напредњачко-либералним листама по вароши, нудили их бирачима, и претили им, ако гласају за радикале. Сви чиновници добили су налог, да гласају за либерале и напредњаке, фурунџије, пандури, Цигани, терани су буљуцима на биралиште. Када та отворена средства нису помогла, употребљен је један — маневар. По вароши су растурили глас, како министар Чеда Мијатовић не потписује неке признанице, „јер — вели — није више министар, долазе либерали.“ — По каванама и уличним угловима дерали су се агенти савезнички како „Ристић долази на владу, и — тешко радикалима!“ То је било зато, да се даде духа малаксалој савезничкој војсци, а да се поколебају и они, који се решише да гласају за радикале. Но на њихову вељу жалост, тај им фишек није упалио и они ипак пропадоше. Радикална странка може дакле данас узвикнути и — Београд је наш!

Што се промене владе тиче, ту је тешко што извесно рећи. Једно стоји, да се нова влада врло тешко пораћа и да муке око пороћаја нису мале. Какво ли ће бити новорођенче, то ће мучно ко насигурно знати прорећи.

Гласови о позивању радикала на владу су чисто измишљени а протуривани из чисте спскулације да се подигне један нов зајам, који (морам приметити) није — државни... Када је то постигнуто онда је засвирана „отступница“ и читаоци читају у „Лојду“, како радикали неће доћи на владу. То је у ствари.

Осим тога почели су кружити и гласови о образовању либералне владе, ал' то је — као што већ горе рекосмо — био маневар за општинске изборе. Сад кад вам ове редове пишем проносе се по вароши гласови, да ће у Христићево министарство ући један либерал (не зна се још који) као министар унутрашњих послова. Но у ово многи сумњају, а највероватније је јучерашња вест, да ће у **званичним „Српским Новинама“ изаћи: да Христићева влада остаје до септембра,** до нових избора за редовну скупштину. Према томе, као да ћемо, поред свог новог устава, имати још 8 месеци — неуставну владу!

Општински избори у Београду, управо незаконито понашање полиције, показује нам, да под Христићем ни нов устав не помаже. То је врло жалосна ствар.

Србо.

Писмо из Цариграда.

1. фебруара 1889.

(Како је у Македонији? — Интервенције за дечански манастир. — Разно.)

По гласовима одиграва се у Македонији врло несрећна, па и срамотна игра. Онамо се такмаче између себе Грци, Бугари и Срби, а католичка пропаганда, користећи се таким раздором, ради свој посао и шири врло успешно католичку веру. Криви су и Срби, ал још више Бугари, што је до тога дошло. Срби су имали далеко згоднији и повољнији положај, и могли су кроз 60 година свога политичког живота много што-шта у Македонији постићи, па и ако не свуда, а оно бар у некадашњим српским крајевима учврстити српску мисао. Зна се, како су се Бугари пре ослобођења радије називали Србима, него Бугарима. Македонци за то време нису ни хтели чути за бугарско име, него су се звали Македонцима или Србима, и они, који су хтели бити Цинцарима, то су и остали. Међутим у Србији примали су радије Бугаре из данашње кнежевине, него Македонце, и пружали им помоћ, да се уче; исто тако, као што су примани и бугарски бегунци. Покојном Љубену Каровелову купила је српска влада штампарију, да шири мисао о заједници између Срба и Бугара. Све је то ишло лепо и братски; није могао нико предвидети несрећу, која је ево наступила.

Но Србија је занемарила тада Стару Србију и Македонију, и није ту радила, што је требало радити. Тек кад су у Србији видели, шта Бугари у Македонији и Старој Србији раде, отпочели су се будити и нешто радити, али све некако траљаво. Учитељи, који су у Македонију и Стару Србију из Србије ишли, нису били за то спремљени. Они нису били задовољни са својим стањем, имали су разне планове, а највише је сваки гледао, како би се избавио, да не буде учитељ. Ако није иначе ишло, он је учинио какву глупост, па Турци школу затворили, а њега прогнали. То је било доста, да тако један или други постане мучеником, али тако је нестајало и српске школе.

Бугари нису тако радили. Њихови учитељи нису тежили за великим, нису ни били за то, јер су то били љуби без икаква знања Они су били задовољни, да имају неколико франака месечно, народ им је доносио, што им је требало за храну, имали су: стан, башту, огрев и друго што-шта. Скоро су сви знали турски и грчки, те су могли да буду с Турцима Турци, а с Грцима Грци, али су свој посао радили.

Много је допринело Бугарима у Ма-

ЛИСТАК.

ЗАГОНЕТНА ЛИЧНОСТ!

Пре неколико година боравио сам на острву Крфу, не би ли тамо опоравио здравље. Било је зимње време, али се овамо зима не осећа, осим, кад северни ветар дува и кад је вишовито. Никад није тако хладно, да треба у пећ заложити, нит тамо у собама пећи има.

У гостионици, где сам становао, упознао сам се с једним руским путником, који је, како ми говорише, у Бари, Италију ишао, да се поклони пепелу светог Николе барског, и где је неко време боравио. У Крф дошао је, да целива мошти светог Шпиридона, па ће све до пред Ускрс ту остати, и на Ускрс у Јерусалиму бити, да се поклони гробу Христову. Он ми је много причао о руским светињама и манастирима у Русији, на Светој Гори и Палестини, а познавао је све прилике, свију православних народа. У његову причању мало би он говорио о другом, већ увек о светитељима, православној цркви и кад-кад би само споменуо и Словенство.

Рус је имао новаца и није био тврдица. Сиромасима увек би поделио, и где би се год на улици показао, то би га сиромаси слетили. Сваког дана ишао је у цркву светог Шпиридона, и калуђери би му отварали сандук, у ком је целокупно тело светог Шпиридона, и он би сваки пут неколико пута метанисао пред гробом и целивао мошти тога светитеља, а увек би положио неки новац на сребрни тас, који је код гроба за милостињу постављен.

И мене је позвао, да идемо у цркву и препоручивао ми је; да се поклоним пред светим Шпиридоном чудотворцем да се помолим и целивам његове мошти, а Бог је велик, па ћу оздравити. Сваки пут рекао би „вера твоја спасће те.“ Пошао сам с њиме и док су калуђери још једног странца видели, па како су и мене за Руса држали, то се обукло њих четворица и отпочели су служити, и ако у цркви до мене и Руса није баш никог било... Они су мислили, да сам и ја богат, као овај Рус, па да ће моја милостиња и прилог свецу обилати бити.

Калуђери су служили, и кад-кад чуло би се понешто словенског, јер је црква светог Шпиридона била дуго под протекцијом руских царева, и још се у цркви на левој страни пред олтаром чува велики руски државни орао, а у цркви има много драгоцености, што су руски цареви и великаши тој цркви поклонили.

Свршила се служба и калуђери отворили су сребрни сандук, у ком су мошти светог Шпиридона, требало је приступити, метанисати и целивати их, то су најпре урадили калуђери, а Рус је потискивао мене, да то исто урадим, па ће онда он доћи редом. И било је тако...

Кад смо свршили то метанисање и целивање и кад смо целивали крст, ког нам је архимандрит поднео, запитао ме он: како ми је име, и дали сам и ја Рус? Архимандрит говорио је нешто руски и старословенски, па се могло разумети, шта жели. Кад сам му одговорко, да сам Србин, то ће архимандрит приметити: Црногорац (Мовронотис) и већ је видео, како се у рачуну преварио и да мој прилог неће онако обилат и богат бити, како је он то мислио. Ја сам положио на тас један талер, а толико и мој Рус, па смо отишли.

Ја сам ручавао у истој гостионици, где смо становали, и јео сам по највише рибе, јер би гостионичар „Димитри“ сваки пут пошао, где се риба продаје и довео би „таве“ рибе, па би у мом присуству исту пекао или варио, како би му ја наредио. Мој Рус није у гостионици ручавао, нит сам га икад видао, да је нешто јео. Ја нисам никад у његовој соби био, јер би он, у време, кад би туговорили, к мени долазио, па ми није ни од потребе било, да га тражим.

Једног дана рећиће ми момак, који собе поспрема, да кажем Русу, како то није потребно, да он свој кревет сваког дана простире и наређује, јер је то његов посао, а не, да то гости чине. Ја сам то Русу рекао, а он рече, како никад на кревету не спава, него има свој простирач, и увек на тврдом поду спава! Ја га упитах: за што то чини, и зар није лепше, да на кревету спава? Он ми одговори, како то није никад радио, нит онде легао, где су други спавали, па и неће.

Кад смо се већ добро познали, то сам га питао: где ручава и шта обично најрадије једе? Он ми рече, како је вегетиријанац, како меса не једе, вина не пије и храни се по највише зеленом, воћем, сиром и млеком, па сваки дан отиде на једно место, где тога има и врло је задовољан. Отишао сам једном с њим, па сам и ја јео с њим. Није било скупо, али је и ту Грк мога Руса варао и све му троструко наплаћивао, јер он не би никад питао: колико шта кошта, него би платио, колико се тражи. Мој Рус увек је у једно и исто време ишао спавати, као што би и устајао, и то врло рано. Ако је било лепо време, то је које куда тумарао, али би се у опредељено време кући повратио, у цркву пошао, нудећи и мене да пођем. Кад сам био здрав ишао сам, и сваки пут било би у цркви нових гостију, по највише Калетона, Поморца, који су се случајно или по послу под Крфом са својим бродовима уставили, а ни један капетан, па био он православне или католичке вере, не би Крф минуо, да се светом Шпиридону не поклони и нешто не жртвује. Свети Шпиридон служио је море-

кедонији и то, што је између Србије и Русије наступио неспоразум. Због тога је нагињао свеколики народ Македоније Бугарској, па као што пре није хтео нико у Македонији бити Бугарином, тако сада опет многи се почеше одрицати свога имена, па се издавати за Бугарина. Но сад већ више није тако.

У Софији много су се бавили о Македонији, но исто скоро онако, као што је то радио и Милош Милојевић. Многи Бугари ударили су у писање разних брошура, а мајор Паница јавно је говорио, како ће он са својим четама Турке из Македоније прогнати и Бугарској присајединити. Бугарски шовинизам тако је далеко дотерао, да турске власти данас гоне Бугаре и затварају њихове школе и учитеље. За то окривљују они Грке, па и Србе, а у самој ствари нико им није крив, а понајмање Срби, који баш ништа ни сада не раде.

Тако такмачење доприноси, да јадни народ у Македонији страда и да туђа пропаганда, која није српска, па ни бугарска, успева, а све, што је српско и бугарско пропада.

У ствари дечанског манастира било је интервенције. Најпре је посредовала Русија и укорела Турску што је дозволила да се повреди право православно-српског манастира. Црногорски посланик г. Пламенац посредовао је од стране кнеза Николе и молио је, да се Турска заузме за право српске светиње, коју Црна Гора мора бранити, па ако узмора бити, она ће се позвати и на оружје. И српски посланик, Новаковић, посредовао је код порте и патријаршије и доказивао, како Турци не раде добро што верују бугарским расколницима, који у Македонији и Старој Србији Србе и Србију панкају и оцрњују.

Сад има наде, да се неће у дечанском манастиру више оно догодити, што се догодило.

Овдашњи Срби раде да сагреде своју цркву. До сад имали су с Грцима заједно цркву, коју је још руски цар Никола одржавао и потпомагао. Али како је та црква мала, Срби желе имати своју цркву, и имаће.

К.

„Нишлије“ и „Срби“.

Нишка „Слобода“ доноси врло жалосну слику из новоослобођених крајева, која нам показује, како су ружно с њима поступали. Чланак гласи:

Шта је узрок, да се тако туђе ослобођени од својих ослободилаца? Ето то је питање, које одавно стоји пред нама у Нишу, и које је почело клијати одмах после првих дана ослобођења, не само овде, већ у свима оним местима, где се, по природи ствари, сударило ово двоје. Али, што је за дивно чудо, протече читавих десет година, а нико о том питању ни речи да проговори; нико да загризе ту киселу јабуку!

Ми и сами признајемо, да су те ствари одвећ нежне, и да их није ни умесно било одмах у почетку потрзати и на ред износити, али тако исто мислимо, да их није мудро ни даље остављати, да се тако неправилно развијају. Било сад како му драго, ми, на свој ризик, мислимо да проговоримо о питању, којем натпис исписасмо, а нарочито за то, што смо баш ово дана чули један овакав разговор:

— Море, Нишлије нас мрзе; многи од њих мисле, да им је боље било под Турцима — рече један.

— Па то је стара ствар — одговори други: они то више и не крију. Они то потврђују сваком приликом. Ето, ономад је била прослава ослобођења Ниша, па колико их дође цркви; колико их дође на честитање нишкој општини? И после, шта значе оне речи: „данас је десет година, како нас заробисте“.

Оваки разговори у Нишу нису реткост; њих ћете чути на сваком кораку, а опет их још нико до сад јавно не изнесе!

Не гледећи на степен до којег су те несугласице дошле, ми не смемо тврдити, да тога питања никако и нема, нити порицати истину, да Нишлије доиста фрче на нас „јабанџије“, како они милују рећи.

Па кад то признајемо, онда неће бити неправилно, ако то питање и претресемо и покажемо на узроке његове; ако изнађемо ко је крив за то.

И наш је одговор одмах готов: Нишлије су у праву, и за све ово у првом су реду криве наше власти са својом интелигенцијом на челу, а по том, у неколико, и у сви они, који су из старих граница у Ниш дошли.

За што? За то што су они дрско и страховито непаметно приступили овим људима. Они су, без икаквог размишљања, првих дана по ослобођењу, затражили од Нишлија такве жртве, које они нису могли дати. Наша је интелигенција била толико крута и необазрива, да је осуђивала све редом, што је у Нишлија видела. Она је говор њихов, само за то што у њему има неких одступања од књижевног језика нашег, потпуно незналички, називала бугарским говором, заборављајући да тим истим дијалектом говори читава половина Србије — цела источна полутина њена; она се подсмевала на забавама њихову ношиву, заборављајући да су у том делу закопани први ослободиоци ове земље. Наши „образовани“ људи чудили су се, како је то могућно да један Нишлија, који је научио да проводи разговор, весеље и игру у кућама својих пријатеља земи, а у чистом виноградском ваздуху лети, како је то могућно да се тим људима није допао један раскошни бал нишки, чији је уврас коштао читаву хиљаду динара, и за који су чак и Парижани казали: „ми се, Бога ми, ни у Паризу друкчије не проводимо.“

Ниш никада није био у тако блаженом положају, да своју привреду толико развије, па да и средњу класу дигне на ступањ богаташа, те да, на тај начин, развије и утврди комотнији живот у кући својој. Штета што овде не можемо да улазимо у историју и да испричамо све најезде, све муке и невоље овога „гордога“ града од 1386. године до сад, те би нам тада и све данашње Нишлије разумљивији били. За сад је довољано то, да су ови људи 500 година својим тешким приликама упућивани једино на радњу и штедњу; да су, тога ради, морали, хтели не хтели, једино тим путем одржавати своју породицу и сузбијати навалу и Турака и Грка, и Бугара и — Черкеза! И на ту најлепшу црту њихову, која би пре била за урнек него за кућење, ми смо нападали безобзирце, како је пре доликовало људима пакосним него искусним, пре небрату него брату.

Ето такве и сличне примедбе падале су на њих из дана у дан, и није се пропуштала ни једна прилика, да се не очеше о њихов „простачки живот“.

Да. То су радили српски „културтрегери“, а шта је чинила српска држава? Свима Нишлијама и не изгледа друкчије, већ, да је она само измишљала све нове и нове захтеве. И да нам није обљутавило ређање свију тих „извора“, које је српска скупштина од ослобођења до сад налазила, онда бисмо могли напунити целе ове новине различитим посредним и непосредним порезима, које, наравно, нико није пљескањем поздрављао, али Нишлије су се више но ико изненађивали из године у годину, из дана у дан, и на послетку се горко уверили, да је слобода сувише скуп еспап.

По том је дошло уређење вароши — хитно и брзо: куће су постајале „склоне паду“ и наша склонопадна полиција безобзирце је рушила куће, секла дућане, и људе без крова остављала, и ако је фонд за уређење одавно био празан. Разуме се, да сиромах Нишлија није никако могао разумети, да је умесно човеку срушити кућу и избацити га на улицу само за то, да улица буде „права као стрела“. Или, ако му се и не сруши, да му се прода само за то, што није био кадар по три пут мењати калдрму пред њом, већ је мислио, да је његово домаће спокојство много преће од разлога: „Шта ће за Ниш рећи странци?“

И тако, пошто се напунило много ствари, које су буниле њихова осећања, Нишлије су метнули на теразије: с једне стране своје старе прилике а с друге братство и нову културу па су нашли: да је Нишлије њихов стари начин одржао 500 година, и да су они, нешто, примали све „ново за готово“, да би, после толиких туђинских најезда, до сад постали све друго, само их ми небисмо овде затекли као вредне, и чисте Србе.

Други је тас био много лакши. У њему су они прочитали, да се њима врло често „подмеће куче под лисиче“, и да није све српско што се под српско продаје. Они су, на послетку, признали, да је, на сваки начин, и у њиховој нарави заостало доста рапавости и застарелости, које би изгладити требало, али они су, на крај краја, и то увидели да је култура, коју им ми доносимо, сувише брза и сумњива, и да им је слобода врло скупа. И.... тас је претегао на њихову страну! Па кад су они све то видели, тада није ни како чудо, што се о десетогодишњици ослобођења Ниша излило мало више жучи, и што је какав Нишлија казао: „Данас је десет година како нас заробисте!“

Ми са задовољством бележимо, да радикална странка у овом греху није имала готово никаква удела, али, тако исто, налазимо, да је искуство, које су јој друге две партије дале, врло потребно да једног дана, кад она буде давала правац развитку Ниша, да тада Нишлијама истински пружи своју пријатељску и братску руку, коју они неће имати рачуна да је не приме.

ДОПИСИ.

Будимпешта 5. фебруара 1889. (Због нагомиланог материјала није могло до сад ући.) О великој демонстрацији, о којој сам вам јуче у кратко јавио, ево хоћу, као што сам вам и обећао, да вам коју више рекнем, јер мислим, да ће штоване читаоце „Заставе“ занимати ток те велике демонстрације.

Припреме за ту демонстрацију чиниле се већ од више дана, и приређивачи су нарочито ишли за тим, да удесе целу демонстрацију онако, као што то важност и значај оне цељи изискује, ради које се покреће демонстрација, хтели су да покажу, да грађанство зна схватити достојанство таког догађаја.

Јуче већ око дванаест сахати се почео свет скупљати око клуба независне странке, одакле су кроз прозоре бацали отштампане прикладне песме Емила Абрани-ја и Рудњанског Ђуле, а око два сахата већ беше дупком пун „калвински трг“, откуд се имала демонстрација кренути. Нарочито се многи били искупили око клуба умерене опозиције, и тада изговори неколико речи Панди Иштван, правник и захвали се у топлим и одушевљеним речима посланицима умерене опозиције на њиховом држању против новог обранбеног закона. На то изговори Ак. Бети у име умерене опозиције неколико захвалних речи на указаној им почасти.

За тим се крене демонстрација према клубу независне странке, уз певање кошутове песме и химне и викања: доле с Тисом, Чакијем и Фејерваријем! Прозори од свију кућа беху пуни света, и сви одушевљено поздрављаше демонстранте. Пред клубом независне странке поздрави Полачек, правник посланике, и захвали им се у име свију на њиховом заузимању. На то одговори посланик Гнали у име независног клуба, захваљујући се на указаној почасти и уверавајући их, да то њихово одушевљење неће остати без утицаја. Дабогме да су говорнике често прекидали са урнебесним: „Живео независни клуб! Живео краљ! Доле с Тисом!“

За тим се крене демонстрација керепешком улицом. Овде нам ваља напоменути, да су на челу те демонстрације стајали 30—40 опозицијоних посланика, и они су водили демонстрацију.

На керепешкој улици су са особитим одушевљењем дочекивали и белим марамама поздрављали демонстранте. Ваљда није било прозора, који није био тако рећи начичкан са светом. Кад су дошли пред стан чувене мађарске глумице-певачице Блахинице, ту се захори бурно: „Живела Блахиница! Доле Сплењи!“ (њен муж, заповедник тајне полиције.)

Затим се пође даље све у најлепшем поретку. У првом реду, на челу те силне светине беху саборски посланици, који су пазили, да се ред не поквари. Са стране, на тротоару, чланови приређивачког одбора (око 600 на броју) повукли су кордон, ухвативши један другог за руку, па ма да је било огромно гурање, ипак није ником ни падало на ум, да пробије слаби ланац. Сасвим напред ишло је неколико полицаја на коњима, који су крчили пута, и то све мирно и лепо.

Кад је дошла демонстрација у најлепшу и најсјајнију Андрашијеву улицу, ту се већ могло јако осетити, како се богата аристократија слабо одушевљава према демонстрацији. Читав ред затворених прозора се могао видети без игде икога, па више, неки су од тих богаташа толико далеко ишли, да су на балкон и на прозоре посадили своје слушкиње и собарице, ваљда као мислећи у себи: „Ех, шта нас се тичу те лудорије!“

Множина демонстраната је све већма расла, тако, да их, као што инжењери рачунају, у Андрашијевој улици беше до 100.000.

Одмах у другој улици било је тешко реда одржати, јер је ово куд и камо ужа улица, него оне, куда се до сада пролазило. Ту је било ужасно гурање, и не знаш, би ли прошло све на миру, да се није приређивачки одбор добро и вешто постарао, јер су, ушавши у тај ужи сокак, стали опомињати оне, који су напред били, да се јако пожуре, те да се добије више простора за оне остраг. И тако се и ту мир одржао.

Сад се приближавала клубу владине странке. Огорчени узвици: Доле с Тисом! све се већма и бурније понављали, а кад се дође до клуба, а оно силни поуздизаше штапове, стадоше претити владиним посланицима, који су извиривали кроз прозоре, као мишеви из јаме, и захори се силно, громовито: „Доле с издајницима!“ Доле с Тисом!“ Кад су владини посланици били извештени, каква се огромна маса подигла и демонструје, а они се већина разбегоше, јер се бојали, да ће демонстранти напасти на клуб, али тај страх им беше излишан.

Кад дођоше на обалу дунавску, ту се барјактари окренуше Будим-граду, и стадоше се клањати краљевској палати, уз бурно клицање: „Живео краљ!“

Тако се ишло нуз Дунав све до царинарнице. И ту су их одушевљено дочекивали и белим марамама поздрављали. Од царинарнице се упуте према „калвинском тргу“, од куда су се били кренули. Ту се Г. Полоњи и Д. Пазманди, саборски посланици, захвале свима, који су учествовали на демонстрацији, и који су својим понашањем знали сачувати достојанство таке велике демонстрације, и уједно замоле све присутне, да се у миру разиђу својим кућама, и не чине никаква изгреда.

Имам још да напоменем, да је гроф Г. Кароњи опкољен посланицима и силном светином, спалио „Немзет“, орган владиних посланика, и шаљиви лист „Борсем Јанка“. Затим се свет мирно почео разилазити, тако, да је „калвински трг“ после по сахата сасвим миран и празан био.

Ето, то је најважније, што сам вам имао да пишем о тој великој јучерашњој демонстрацији.

ѡ.

Србобран 6. фебруара. (Избор представника црквене опћине, председникова самовоља; беседа пев. дружине; † Чедомиљ Ђорђевић. Данас је већ ушло у моду, да се, с влашћу у рукама, без брige изигравају закони. То нам сведоче избори чиновништва у политичким опћинама, где солга тера свој ћеф а закон гази ногама. То је жалост, али још већа је у толико, па та болест пружа своју отровну жаоку и на наше автономне уредбе, где се председници користе својом влашћу, те терају своју самовољу, а мећу под ноге закон. 19. јануара обавио се избор једне трећине црквених представника. Пре него што се почело тајно гласање, изјави председник Л. Говански, да се пази на једнака имена и презимена разних лица (таких лица има често и по четир, а сви имају иста имена и презимена), јер ако би на неким листићима било име без надимка, а у другим са надимком, сматраће се, као да се гласало на две личности, ма да се једна иста личност мислила. Председник је хтео тиме да потуче муве у туђој соби, јер је знао, да је у противном табору истакнута личност, која носи исто име и презиме са другом једном, али се жуто преварио, јер је бирана личност добила и сувише гласова, ма да није у свима листићима био означен надимак и по томе отпали многи гласови. На против тиква се ипак разбила о председникову главу и убила његове две муве, погрешка је та код њих учињена, те председникове муве доста гласова не добише, да би се по рачуну председниковом могле сматрати за изабране. Али сила бога не моли, г. председник насилно прогласи избор речене двојице. Услед тога поднесен је протест против овог насиља. Но председник подговори једног који је потписао, да се одрече свога потписа (ваљда има мало новаца да коме даде или да извуче своју храну у бесцење). Ово је дакле очигледно изигравање закона! Ред је на конзисторију, да она као позвана штити законе краљевском руком потписане. —

Певачка дружина одржала је своју забаву у недељу 5. феб. У програму је било 7 тачака, четир песме, говор, и две декламације. Избор у песмама

пловцима као покровитељ и чудотворац, исто као што морнари славе светог Николу. Тако они верују у чудотворну матер божју, на Трсату код Фијуме, где у цркви има много изложених нацртаних бродова, којих је име означено, па се прича, како их је мајка божја трсатка од погибељи избавила. Исто тако верују морнари у чудотворност светог Шпиридона. Сами Грци причају на стотине примера, о чудотворству светог Шпиридона, који по њихову казивању, из гроба устаје и хода. Да бос не иде, то су многи богати Грци на његов гроб полагали богато навежене чарапе и папуче, а калуђери нашли би исте чарапе и папуче од ношње поцепане, што је за доказ служило, да свети Шпиридон збиља из свог сандука устаје и хода. Таке чарапе и папуче куповали би многи и као неку светињу у свом дому држали. У Грка има много обичаја, што други народи немају. Они су били у вери велики занесењаци и држали су се православља. Али они су из себичних интереса допуштали у својој цркви саблазан, па су у многом углед своје цркве омаловажили, нарочито с таквим преварама, као са чарапама св. Шпиридона и т. д. Мој Рус веровао је у све, што се о светом Шпиридону причало.

Тако смо пробавили три месеца у Крфу и били смо прави пријатељи. Једном ми Рус врло озбиљно причаше, како је бог народима делио земље, реке, мора и остало, па како су сви народи похитали, да што више и што је лепше за себе уграбе. Сви су пре Руса пред Бога дошли, и док су Руси дошли, то је већ све било подељено и раздељено и само је нешто мало земље остало. Кад су се Руси Богу приказали и молили, да се Бог и њих сети, то им је Бог рекао: „ево вама Русима ово што је преостало, а све друго што вам треба, то ви узимајте и освајајте, а ја ћу вам увек бити на помоћи!“

Мој Рус то ми је испричао и кад је довршио, то се преврстио и „слава теби Боже“ рекао.

Мој Рус био је иначе разборит човек, види се даје много читао, али се он понајвише бавио верским питањима, а све друго није се њега тицало.

Он је отпутовао у Палестину и на Ускрс телеграфирао ми је, честитао ми воскресеније Христово и рекао, како се пред Христовим гробом помолио Богу и Христу за моје здравље!

Пројурило је неколико година и ја више нисам ништа чуо о мом пријатељу; док пре две године ваљох га на Светој Гори у руском манастиру светог Пантелеомона и то као калуђера. Био је здрав и сви калуђери колико их је у манастиру, а било их је нешто више од хиљаде, поштовали су га због његове побожности и скромности. Он је одмах познао мене, а и ја сам упознао њега. Док сам се као гост у манастиру пет дана бавио, то ми је много што-шта причао, што ћу идући пут и читаоцима саопштити.

П. У—ц.

добро је погођен. Песме су отпеване складно, осим последње, где је тенор у висини малаксао од загушљивости ваздуха у сали. Говор о васпитању пропраћен је одобравањем слушалаца. Декламација „Зидање Дечана“ од Мите Поповића особито је изведена а и била је у рукама јуначким. Мала Зора Продановића приказала је својим дечијим гласом, „Птицу у кавезу“ од чика Јове Змаја, лепо и лагано, нагласивши на крају, да је тешко без слободе и птици а камоли човеку. Посета је била прилична. На благајници пало је око 80 фор. Као што се чује, од тих ће остати око 30 фор. чисте користи кад се трошак одузме. На забави је било трговаца, занатлија и ратара и неколико гостију са стране. Само се сухопарна господа договорила, да не дођу на беседу мислећи, да ће тиме што нашкодити, да се забава не одржи или да буде мањка, али се у својој нади преварила. Реченој господи није стало до песме. они себе сматрају за нека виша стварења, њима не прија складна песма, њима би пријао ваљада бубањ, таламбас. Међу том несташном господом има неких вајних родољуба, који из „поштовања“ према својима вишим створењима, не смедоше доћи на забаву, јер би нарушили слогу, која иде на то, да сруши певачко друштво. Али певачко друштво нека се не обзире на ове смерове, него нека ради као што је почело, а свест наших осталих сталежа остаће непомућена за оним, што се зове лепо и узвишено. Свака је сила за времена.

Јади из Босне задешавају често и нас, ма да не живимо у Босни. Баш 1 фебруара умр'о је овде у наручју своје старе мајке Чедомиљ Ђорђевић. Он је служио као војник у Босни негда поносној, која нас је толико новца и крви стала. Чедомиља је унесрећило поступање једног опаког капетана према њему и то му је дошло најпосле главе. Чеда је слушао 2 гимназиска разреда у српској новосадској ђимназији, а после је много читао и пратио јавне ствари, те кад би човек с њим проговорио, могао је разговарати о свима друштвеним питањима. Осим тога располагао је декламаторском вештином. Оставио је неке белешке. међу којима су му песме тугованке, у којима је за живота оплакао своју судбину, као да је знао, да ће умрети, но као човек сваки, није губио наде, што се види из једне његове песмице где вели:

Али ипак, бог је добар,
снаге ће ми дати,
те ћу и ја горком јаду
краја дочекати.

Те ћу опет као човек
у слободи бити
и к'о Србин, као поштен
моћи ћу живити!

Лака му црна земља и светао спомен у Српству, које је он вазда љубио.

Черевић, у фебруару. (Како ми пропадамо?) Ево дође време, да се и ја невешт пера латим, да напишем неколико редака о управитељу кр. котарске области илочког котара, о г. Плати Михајловићу.

Године 1887. био је Филип Фукс закупник потрошарине општине Черевића и крајем исте године закупник Фукс оде из Черевића, а остаде општини 115 фор. дужан, које бар неби смело бити по смислу дражбених услова. За тај дуг 1888. године у првој одборској седници интерпеловао је предстојника Ђока Савић, и ставио питање: од куда је поменути закупник могао 115 фор. дужан остати, кад је на три месеца морао у напред плаћати. Но г. Михајловић је на интерпелацију одговорио, да ће Фукс тај дуг платити, али сад човек нема новаца. Он је удао кћер, па је све до крајцаре потрошио. Овде се мисли, да г. Михајловић за то Фуксу даје на вољу кад хоће да плати, и не држи се закона, што је Фукс Чивутин и његове странке присталица, а кад би Фукс био опозицијонар, био би гоњен као Христос Спаситељ. Но да вам речем и то, да тај дуг још није ни данас исплаћен.

Године 1888. кад је прорачун прављен, одборници одредише плату својим чиновницима: начелнику 400 фор., благајнику 400 фор. и бележнику 500 фор. На тај закључак чиновници поднесу уток котарској области и г. Михајловић поруши закључак и нареди да чиновник мора сваки имати 600 фор. не обзирући се на разлоге општинског одбора, где се доказује, да филоксера тлачи винограде и да је лед ове две године јако оштетио народ. Но одбор није остао при томе, већ је уложио уток на жупанију, који уток још и данас није решен.

Године 1888. октобра 22. ишли су одборници Ђока Савић, Живан Гачулић, Милан Костић, Јован Јосимовић и Милош Милинковић у Вуковар жупанији и жалили су се за неред. Поджупан узме записник а одборницима обећа, да ће што скорије све решити, и то прво она акта која се тичу чиновничке плате, а друго о оном дугу од 115 фор., но да кажем истину, на жалост та акта ни данас нису решена.

Исте године постане закупник потрошарине управне општине Черевића Пера Николић. И он је дужан 200 фор. од прошле године, па ма да то не сме бити по закону, то све наш господин предстојник зна, но он гледа кроз прсте, ваљда зато, што је Пера при избору гласао на владину страну. Ето, како се неки преко закона и на штету општине узимају у заштиту, а сиротињи се узимају јастуци испод главе. Но да пређем на главну ствар, и да рекнем у кратко, да је настала већ трећа година, како код нас у Черевићу нису још општински рачуни прегледани. Ја мислим да то није ни у једном котару тако, него само у илочком, где је на управи г. Плата Михајловић.

Кад је један мађарски лист имао допис из Беочина, који је био написан о бележнику беочинском Павловићу, и у том се допису како сам ја у „Застави“ читао, говорило о узнемиривању мађарске народности; на тај допис, послао је преузвишени бан жупана Чеха и поджупана Ђурића у Беочин, да испитају г. Павловића о томе, ма да се знало, да је то све лаж. Ја мислим да би добро било послати истрагу и у Черевић, да прегледе рачуне и неред који постоји у истој општини, јер ово прелази сву меру.

Сењска Ријека (Фијума) 5. фебруара. Недавно изађе допис из Трста, писат на дан св. Саве, у цењеном „Српском Гласу“ далматинском, а опће познатом српском листу, како браћа Тршћани избегавају општу српску православну свечаност св. Саву, зашто, па опет зашто? Знаће они који су повод томе, ну да не мислите можда да је и код нас тако који смо овде на мртвој стражи, Бога ми није! А ево како би баш на дан самога српскога просветитеља св. Саве.

На дан св. Саве би свечана служба у цркви а пјевало овдашње српско црквено пјевачко друштво.

У вече у 8 сати би у српској палачи приређена беседа за овдашњу српску младеж, т. ј. за нашу ђецу, за нашу омладину, за нашу узданицу српску а било је овако:

Светила се прво водица а затим резао колач, пак нам онда наш ђедо Јово Шорак прото ријечки протумачио у опће ову данашњу српску православну **слави**; затим су ишле декламације разне а скоро све од чика-Јове, а одраслији су да богме називали и З. Ј. Ј. било је и од Л. П. Ненадовића она мила наша „Груда земље“ а пјевало се све на избор пјесме и све чисто српске, па и јуначке, а наши опћинари и овом приликом показали су колико им је стало до своје омладине, јер су тако рећи сви били, било је и стараца од 80 год. да виде и чују, шта ће унучад и како одати славу св. Сави.

Еле, декламирало се и пјевало, ох браћо, па „Бранково коло“ е па дотле а куда ће те више браћо Срби.

Кад сам већ ту да споменем мало како наша ђеца уче вјеронаук и српски језик.

Истина, наша ђеца полазе што талијанске што хрватске школе ну зато они једва чекају четвртак и нећељу те се утркују које ће пре доћи проти, ил како ђеца веле ђеди да покаже које бољи Србин, ја сам мојим очима видио кад кога запита мало потеже питање из катихизиса, па се отимају које ће пре одговорити, па чисто им је криво да их не пусти све, да сви укупно одговоре, јер мисли, да је он зато лошији Србин ако није и он одговорио и то све иде на чистом српском материнском језику.

Овде ми је споменути да у опће овај лепи напредак омладине, и слога опћине има се зафалити само нашем ђеди проти Јови Шорку, јер њему је свако Срче мило као зјеница у оку, премда баш ни наши опћинари млого ту не изостају, јер требате знати да има овђе већи део мјешовити бракова ну зато су ђеца само Владимири, Душани, Богољуби, Дане, Авђелије, Данице, Милке и т. д.

Још и ово: лијепо ли би видјети, два сиједа старца где преломише колач, па онако сузним очима се почеше љубити, а дјеца мала гледајући то, говорише међу собом, а ха! онако ћемо и ми, па баш и јесте тако, јер кад год дођем малој Даници у кућу, а она ми пружа ручице да се љубимо, а кад смо тај свечани чин обавили, а она ми једва испртља ријеч „толац“ (колач).

Ето наше светосавске славе и њезиних посљедица. **П.**

Вести из места и са стране.

Петстогодишњица видовданска. Пишу нам из Земуна: „Код нас је у Земуну још почетком овог века установљена српска баштованска слава (пир) и обдржава се о св. Тривуну 1. фебруара сваке године, а земљоделска (орачка) опет српска слава о св. Симеону 1. септембра сваке године. У те дане ни један баштован ни орач не ради. Литургија с јутрењем заједно се одслужи у овдашњој св. тројичној горњо-варошкој цркви, те по освећеном коливу свагда многобројно сакупљени баштовани и орачи с домаћицама њиним из цркве дођу у школу. Ту се по нашем православном обреду за приређеним, разним ђаконијама снабдевеним столом обави сечење колача. Свештеник призове једнога од млађих баштована о св. Тривуну, орача о св. Симеуну; пресеку колач и онај се за тим као главни слављеник сматра тога дана. Орачи су већ од неких година створили и „орачку закладу“ која има већ приличну своту, али каквој цели, није још намењена, док се не створи одређена свота. Баштовани исто тако прегоше пре две године и створише баштованску закладу а све само добровољним приловима на дан славе. Сада пак на св. Тривуна при заказаној баштованској вечери у гостионици Јоце Шпање Марковића, потекао је говор о „видовданској 500-год. прослави,“ те здравицом једном позвах госте, да по могућности своју, који новчић жртвују „Закладу видовданске 500 годишњице.“ Па с највећим одушевљењем — Бога ми — одазваше се и дадоше г.г. Паја Шајновић гостионичар 2 ф., Јован Шпања-Марковић гостионичар 2 ф., Лаза Николић абаџија 2 ф., Пера Тодоровић гостионичар 1 ф., Стеван Јеремић ратар 1 ф., Васа Петровић ратар 1 ф., Ђока Смедеревац месар 1 ф., Ђока Нинковић зидар 1 ф., Ђура Николић лимар 1 ф., Страхиња Пантелић штедионице-практикант 1 ф., Ђока Михаиловић баштован 50 н. и Алекса Лазић учитељ 50 н. Свега 14 фор. послао средишњем одбору у Руми“.

„Спорт-омладина“. Пишу нам из Сентомаша: „Спорт-омладина (то је она иста омладина, што је онако одушевљено поздравила педесетогодишњицу Текелијануму) приредила је 30. јан. о. г. игранку. Од чистог прихода основаће друштво „Спорт“. Ми смо, Сентомашани, баш срећни људи. Омладина нам напредује у духу времена. Шта ће њој читаоница, кад је начитана као калуђер; шта ли ће јој певачка дружина, кад она и онда пева, кад другом није до певања, а шта ће јој друге дружине и установе, кад је то све старо и отрцано. Она би нешто ново, нешто „нобл“, што ће задивити и пештанске Чивуте, а надмашити Бечлије Немце. У њеним очима је код нас све добро, у свачем напредујемо, само нам још фале — господске пасије, па да будемо напредни, као што су Немци и Французи. Така виспрена замисао, да се оснује друштво „Спорт“, могла се исчаурити само у каквом врелом мозгу, јер обични људи у обичним приликама не би имали каде, да тако што паметно измисле. По свој прилици та омладина има на уму, да ће се ове године прославити петстогодишњица од косовске битке, па је ово опомиње, да се учи мачевању, да свети — Косово.... Тешко будућности народној, ако се овака омладина буде за њу заузимала! Нека ова „Спорт-омладина“ покуша, да ове појмове збије уједно и да мало дубље размисли о њима: српска омладина — сентомашка омладина; омладинске свуштине — друштво „Спорт“; Србин, Србобранац — центри-спортлија; шпада и — рукавице. Ако јој то пође за руком, нека не жали, што живи у напредном деветнаестом веку. Та иста омладина дели овдашње грађане на „солидне грађане“ и — „нихилисте“. Ови последњи нису имали среће, да се удостоје позива за забаву. Уверени смо, да ни једном непозваном није ни мало жао, што није био осуђен, да гледа ове уображене младиће, где се врте и размећу“.

Беседа у Митровици. Митровачка српска црквена певачка дружина приређује у недељу 12. (24.) фебруара 1889. у дворани „Српске грађанске читаонице“ „беседу с игранком“. На беседи свираће војна музика из Петроварадина. — Распоред је овај: 1. „Ја сам Славјан“, сложио Кнал, пева мушки збор. 2. „У ноћи“, сложио Р. Толингер, пева мешовити збор. 3. „Поскочи момо“, за четири мушка гласа сложио Ј. Волф, певају осморица. 4. „Il Trovatore“, grande fantaisie de concert par A. Goria — свира на гласовиру чланица наше дружине гђца Марија пл. Георгијевић. 5. „Не мисле се убити, већ љубити“, сложио Р. Толингер, пева мешовити збор. 6. „Језерце“, сложио Ј. Волф, пева женски збор. 7. „Хеј трубачу“, сложио Ј. Маринковић, пева мушки збор. Зборовима управља друштвени коровођа г. Ј. Волф.

Трговачко болничка потпомажућа задруга румска завршила је, како нам пишу из Руме и опет једну, и ступила је у пету годину, но доста жалосно — жалосно с тога, што је број правих чланова спао на бр. 6, а потпомажући чланова на бр. 14. Што је овако незнатан број чланова, држи се, да прави узрок лежи у том, што господари не упућују своје спомоћнике на уписивање у чланство, а и сами би могли боље пригрлити овај хуманитаран завод, који је основан ли ради очувања здравља код трговачког подмлатка. Но у опће, што је горе хваљена задруга прошле 1888. слабо напретка направила лежи узрок у нередовном стању, које је било у задрузи овладало; но теши нас та околност, што је ове године на управу, т. ј. на чело задруге болничко-трговачке ступио човек, пун воље и мара, г. Паја Андријевић, као председник; Пера Ђуришић, као потпредседник удруженом снагом г. Хуга Ристера, као друштвеног благајника, ако буду хтели и мало прегли на ствари, може румска трг. бол. потпомажућа задруга опет на сигурне ноге стати и сигурно у будућност корачати. Задруга је ступила у год. 1889. са капиталом од 981 ф. а. вр.

Трговина.

= **Нови Сад**, 9. (21.) фебруара. Житарска радња. На будимпештанској житној берзи је пшеница обилно нуђена целе прошле па и ове текуће недеље, и воља за куповање је врло добра била те је дневни промет непрестано знатан био. Готове је робе са доњих стација врло мало приспевало но зато је пазарено пшенице за лиферовање са бапатских станица а ове уживају у погледу подвоза ране од 3. (15.) о. м. знатну олакшицу. Намера је било првих дана у погледу пшенице са ценом знатно напредна, а пошто се термински курсови беху повисили и готовој је роби цена порасла. Међутим на крају прошле недеље је цена у неколико попустила која и данас се одржава. Извежено румене пшенице у иноземство до 50.000 м. ц. све са жељезничких станица и то из Сарваша по 7 ф. 20—30 н. Кишујсалаша по 7 ф. 30 н. Мезеберења по 7 ф 25—30 н. Макова по 7 ф. 30—35 н. У исто доба је у магазинима будимпештанским великих количина пшенице те имаоци журе са продајом доклен није при стварању плевидбе нова роба стигла. Са осталим зрном на горњим пијацама је слаб промет, јечам и кукуруз је забатаљен, једина зоб, пошто је мало, напредовала је са ценом.

На нашој житној пијаци је веома слаб промет, што доспе пшенице, млинови пазаре, спекулација је јесенас пуне магазине натоварила а сад чека на јачи довоз небил што јевтиније пазарила. Јечма и зоби нема на пијаци што доспе кукуруза већином се пазари за рану и осталу потрошњу. Спекуланти нису још вољни ни кукуруз пазарити. Међутим цена је рани код нас од дужег времена без икакве промене. Плаћа се за пшеницу новосадску, шајкашку и из остале околине наше 6 ф. 80—90 н. да је рајбоље каквоће тешко постиже 7 ф. Наполица 5 ф. 70—80 н. Јечам 4 ф. 60 н. Зоб 4 ф. 70 н. Кукуруз 3 ф. 80—90 н. на мање партије и до 4 ф. Све од 100 кгр.

Брашно. Наши су млинови ових дана издали нове ценовнике. По овима је промена у ценама ова: Грис фини по старој, орд. грис 40 нов. јевтинији; бело брашно без промене, средње 40 н. скупље; средње црно 40—60 н. јевтиније; црно 20 н. скупље. Данас бележи брашно ову цену:

Број	0	1	2	3	4	5	6
ф.	15.60	15.20	14.60	14.—	13.40	12.60	11.60
	7	8	8½	8¾	9		
	10.80	10.20	9.20	7.80	6.80		

Хлебно I. 8 ф. 60 н. II. 7 ф. 60 н. Грис А. 16 ф. Б. 16 ф. В. орд. 14 ф. 80 н. Мекиње крупне и ситне 4 ф. Све од 100 кгр. са џаком заједно, а, постављено у кућу или на жељезничку станицу. (Парни млин В. Фајта.)

Са осталим производима нашим је веома слаб промет још за сада, купаца са стране нема. Цене су свему умерене. Маст на више 57—58 ф. на мање 62—64 ф. Сланина 62—64 ф. Пасуљ 9 ф. 50 н. до 11 ф. Кромпир 1 ф. 80—2 ф. 20 н. Лук црни 3—4 ф, Све од 100 кгр. Угојени свињи 42—46 н. од 1 кгр. Овци 8—10 ф. Јагњци 7—11 ф. од пара. Теоци 8—16 ф. од ком.

Вино. Што су колски путови крђави, слабо се односи по околини нашој и вино и ракија. У наших виноградара и винарских је трговаца изврсне каквоће пића а цене досадање доста умерене.

*

У Будимпешти 8. (20.) фебруара. Пшеница обилно нуђена, промета преко 25.000 м. ц., воља за куповање добра, цена је са 2½—5 н. попустила. Плаћана је пшеница потиска тешка 81. 7 ф. 72½ н. 80.5 7 ф. 67½ н. 80. 7 ф. 65 н. 79 5 7 ф. 60 н. 78.3 7 ф. 45 н. Пештанска 80. 7 ф. 55 н. 79.5 7 ф. 50 н. 78.5 7 ф. 35 н. Стонобеоградска 79. 7 ф. 55 н. Бачка 2000 м. ц. 77. 7 ф. 22½ н., 1000 м. ц. 79. 7 ф. 57½ н. Банатска 78. 7 ф. 25 н. Све на три месеца.

Готова роба за готов новац: Јечам за рану 5 ф. 70—6 ф. роба за малцовање 6 ф. 40—80 н. Зоб невејана 5 ф. 5—20 н. лака трговачка 5 ф. 25 до 40 н. боља трг. 5 ф. 45—55 н. прве каквоће 5 ф. 60—75 н. Кукуруз нов јако напуштен; добра сува роба 4 ф. 25—40 н. лошија сорта 3 ф. 80—4 ф. Стари кукуруз плаћан 4 фор. 80—85 нов. Све од 100 кгр.

*

У Будимпешти 7. (19.) фебруара. Производи. Маст усљед чврстог држања продаваца на вишој је цени; готова роба са буретом 59 ф. 50—60 ф. Сланина сирова 51 ф. 25—52 ф. сушена 56—57 ф. Шљиве су појевтиниле пошто је слаб извоз. Босанске 85 ком. у по кгр. 17 ф. 35—40 н. 100 ком. 12 ф. 5 н. Узанц босанске 10 ф. 25 н. српске узанц 9 ф. 82 н. За окт. нов. 85 ком. 19 ф. 65 н. 100 ком у по кгр. 14 ф. 80 н. Спирит прост 14 ф. 75 н. до 15 ф. рафиниран и порезан 52 ф. 25—50 н. за квасац спирит 53 ф. 75—54 ф. Вуна средња цигаја 52—53 ф. бачка 54—55 ф. фина чешљаница 76—77 ф. лошија 62—63 ф. фина вуна 135 до 136 ф. добра средња 82—83 ф. од 100 кгр.

Најновије вести.

— Јављају из **Београда**: При општинским изборима победише радикали и другог дана. Либерали и напредњаци траже, да се уништи избор, јер је било од стране радикала — незаконитости. Таман! Радикали имају у Београду владу, чиновништво и војску у рукама, да могу чинити — незаконитости. Смешан протест, ал баш зато може бити саслушан, нарочито — под новим уставом.

— Из **Будимпеште** јављају, да ће сутра доћи до двобоја између посланика Гезе Полоња и Карла Пуљског. Повод је овај: Кад је Пуљски говорио у сабору и бранио Тису, онда је Полоњи узвикнуо: „Ама зар ти Пуљски немају још доста звања, него хоће и више“.

— Из **Париза** јављају, да ће се ново министарство образовати по свој прилици из свију републиканских странака. У то министарство би тада ушли као министри **Мелен**, председник франц. скупштине, **Рувије**, **Гобле** и **Лакроа**. Ако се министарство не би што пре образовало, скупштина ће се прогласити за трајну.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

(Стигли 9. фебруара у вече).

Будимпешта. Пошто је говорио Силађи против Тисе и после Тисиног одговора усвојен је §. 14. са познатом допуном и то огромном већином.

Праг. Меродаван чески лист „Хлас Народа“ тражи, да се Чесима и свима народностима у држави уступе она иста права (у погледу њиховог народног језика у војсци), која се буду уступила сад Мађарима.

Народна привреда.

Са винарског скупа у Нишу.

Ми смо у прошлом броју јавили, да је у Нишу био винарски скуп, па смо саопштили и закључке тога скупа, који засецају у трговину. Сада доносимо закључке, који засецају у само виноградарство и виноделство.

Тако се на трећем састанку решило:

„1., Да се путем закона, било изменом и допуном садањег закона о „чувању пољског имања“, било нарочитим законом „о пољској полицији“, донесу строге одредбе, којим би се обезбедили виногради, грожђе, вино и све остале принадлежности од потрица, крађе и свакојаких других оштета, и да се о извршењу тих одредаба води озбиљна брига.

„2., Да се поради на оснивању установа за пољопривредна обезбеђења у опште од елементарних непогода, а нарочито од града (туче), и да та обезбеђења буду на основу узајамности и опште обезбеде за целу земљу.

„3., Да се одређивање времена бербе повери одборима општинским.

„4., Да се повремено, а, ако је могуће, и чешће, приређују у појединим виноделским крајевима поучне виноделско-винарске изложбе и да се одлични произвођачи одликују.“

На питање: „како би се потрошња, промет и трговина вина у опште, повела живљим и сигурнијим кораком унапред, и како би се уједно постигло то, да се поред користи појединим виноделцима, помогне оснивању виноделских задруга и њиховом напредовању?“ — решено је:

1., Да се сва вина, како домаћа, тако и страна, која су намењена потрошњи, подвргавају стручном прегледу, те да се на тај начин сузбијањем фабрицираних и свакојако фалзифицираних вина, даје места јачој потрошњи правих и чистих вина; да се о том прегледу донесу потребне законске одредбе и да држава строго мотри на тачно вршење тих одредаба.“

2., Да се зарад и сигурнијег и тачнијег прегледа вина, према претходној тачци, као и ради анализирања и одређивања квалитета наших вина и чињења свију осталих енолошких питања, — поради и на томе, да држава оснује и нарочиту енолошку станицу — лабараторијум.

На питање: „како да се подмири неоспорна потреба, да се нашим виноделцима пружи потребна и школска и практична поука“ — решено је:

1. Да држава оснује што пре једну стручну виноделску школу онде, где нађе за нужно и онако, како ће се моћи да подмири потреба, коју изазива отварање такве школе;

2. Да се, било држањем практичних курсева, било изашиљањем нарочитих практички спремљених лица, — путних економа — дају виноделцима практичне поуке о појединим или о свима виноделско-винарским пословима, и

3. Да се ради јачег утицаја на виноделце у набавци и употреби практичних и савршенијих виноделско-винарских справа и алата, поради и на томе: да се код српског пољопривредног друштва састави и изложи на углед једна збирка свију тих справа; а да се за остварење тога, најпре ангажују поједини фабриканти да ставе друштву те справе на расположење, па ако се тим начином не успе, онда да се тражи за то новчана помоћ од г. министра народне привреде.

На питање: „какву лозу треба да размножавају наши виноделци, па да имају већи доходак и бољу цену,“ — решено је:

Да се за размножавање и подизање винограда код нас могу препоручити ове врсте домаће лозе: зачинак, скадарка, камени, чарка, смедеревка и динка.

Питање: да ли да се сувишне утрине испусти и чуке што пре разделе и лозом засаде и како?

Пошто је одговор српског пољопривредног друштва гласио: „да оно не може да одговори на то питање дотле, док се у начелу не реши питање о подели утрине т. ј. да ли је у опште време, да се утрине и испусти деле и преображају у културна поља“, — и збор није расправљао питање, но је само примио к знању мишљење друштва.

Седмо и последње питање гласи: „Како да се помогне те да Србија због филоксере не остане без винограда и вина.“

Како је на ово питање требала да одговори „стална комисија противу филоксере“, — то је њен изасланик и референт професор Борисав Тодоровић у подужем и веома испрпном говору приказао збору: какве несреће и зла задаје филоксера пределима где се појави и колико прети и свима осталим пределима где је још нема; како је, кад и одакле пренешена у Европу и како се је у њој размножавала и колика зла чинила и чини; даље, какве су мере противу ње предузимане до сада у Европи и код нас, какви су и колики су од тога успеси а због чега неуспеси; и напослетку, да је једина за сада помоћ у несрећи коју филоксера чини у томе: да се америкавска лоза као бујнија и издржљивија сади у опустелим виноградима и калеми нашим домаћим врстама лозе, изложивши збору у кратко добре особине те лозе и могућност да се њоме донекле може помоћи, при свем том, што се с извесне стране у штампи баш против те лозе неоснована грађа и што се предлажу и таке мере, које су невероватне и смешне.

Пошто је за овим и други референат, Милутин Савић дао извесна обавештења а тако исто и неки од практичара, о успеху постигнутом са америчком лозом у Смедереву, — збор прими к знању и усвоји следеће:

Да се досадањим радом од стране државе чинило и чини све, што се може учинити за сузбијање несрећне филоксерне заразе, а тако исто и за засађивање и калемљење америчке лозе и да се за сада гајењем и калемљењем америчке лозе једино могу помоћи опустели крајеви.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

КОЛО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ И КЊИЖЕВНОСТ

власник и уредник

Дан. А. Живаљевић.

Штампан је и разаслат четврти број, са овом садржином: Бадње вече, песма М. П. Шапчанина; — Изгубљена битка, слика из живота од А. А. Г.; — Из „Увелака“, песма Драг. Ј. Илића; — Девојче, слика из сеоског живота од Јанка М. Веселиновића; — † др. Сава Петровић, надгробна реч др. Павла Поповића; — Књижевне оцене, (оцена Дан. А. Живаљевића на „Свилени рубац“ од Б. Бојоршког); — Нове књиге (прикази књига: „Братство“ и „Преки лек“; — Словенске књижевности (руска књижевност); — Белешке из књижевности и уметности (књижевност, уметност и друштва).

Овај број послат је само онима, који су положили претплату.

Администрација се сада налази где и уредништво у „Цветној“ улици бр. 6.

ПОЗИВ

на

НАРОДНУ ЗАБАВУ

која ће бити

У НОВОМ САДУ

У СУБОТУ 18. ФЕБРУАРА [У ОЧИ БЕЛИХ ПОКЛАДА]

У ДВОРАНИ

„СРПСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА“

уз суделовање

СРПСКОГ НОВОСАДСКОГ ЧИТАОНИЧКОГ ПЕВАЧКОГ ДРУШТВА.

Чист приход иде на покривање трошкова за **петстогодишњицу видовданску.**

ЦЕНА ОД ОСОБЕ 40 Н., ОД ПОРОДИЦЕ 1 ФОР.

ПОЧЕТАК У 7½ САТИ У ВЕЧЕ.

Улазнице се могу добити у трговинама гг. Ј. Т. Чавића, Пере Попадића и Лазе Стефановића.

Према истакнутој цели примају се добровољни прилози са захвалношћу.

Распоред:

1. „Ој шумице...“ смеса народних песама од Т. Остојића, пева мешовити збор српског читаоничког певачког друштва.
2. Говори Јаша Томић.
3. „Из посмрчади Морфидиса,“ за гласовир уде сио Х. Доубек, свира на гласовиру г-ђа Емилија Божеска.
4. „Черго моја“, речи М. Шапчанина, компоновао Д. Јенко, пева уз пратњу војне музике Светозар Секулић.
5. Пева уз гусле иришки гуслар Пера Ракић.
6. „Свет ће читат' моје песме“, речи З. Ј. Јовановића, сложио за сопран и алт Х. Доубек, пева женски лик српског читаоничког певачког друштва.
7. „Груда земље“, од Љ. П. Ненадовића, декламује К. П. Миросављевић.
8. „Смеса српских народних песама,“ свира на хармонијуму, уз пратњу гајдаша, Ђура Стајић, гвожђар.
9. „Лисје жути“, речи Бранка Радичевића, пева ратар Лука Марјанов-Агићев из Сентомаша.
10. „Падајте браћо,“ речи Ђуре Јакшића, компоновао Хавласа, пева мушки збор српског читаоничког певачког друштва.

За време одмора пева гуслар Пера Ракић.

П. Н.

НОВОСАДСКО СВОЈЕВОЉНО ВАТРОГАСНО ДРУШТВО

приређује у просторијама

ГОСТИОНИЦЕ „КОД ЦАРИЦЕ ЈЕЛИСАВЕТЕ“

2. марта (18. фебруара) 1889.

ради повећања фонда и ради набавке нужних ствари

ЗАБАВУ С ИГРАНКОМ

у свези

СА ДОБРОТВОРНОМ ЛУТРИЈОМ

на коју забаву потписани приређивачки одбор учтиво позива све почасне и потпомажуће чланове, цивилне и војничке власти, корпорације и п. н. грађанство Новога Сада, Петроварадина и околине.

Улазнице по 1 ф. за особу, као и породичне улазнице по 2 и 3 фор., па лозови по 20 нов., добијају се на дан забаве у вече на каси.

Предмете на поклон за изигравање нека сваки најдаље до 1. марта (17. фебруара) изволи предати.

С дубоким поштовањем

Приређивачки одбор.

Јавна захвала

мојим милим кишвалубцима.

Ненакнадиви губитак и тешка туга за милом и никад незаборављеном мајком, која је у Кишвалуби (Брањину) 27. јануара 1889. у 6 сати у вече преминула, ожалостила је како мене, тако брата и миле ми сестре! — Утеха ми је једина била, кад видех, како саучешће при спроводу показаше ми моји вазда љубљени сељани, јер ма да је снег пао и морало се до гробља увек пртити, опет је при спроводу више од 200 особа учествовало. Па зато у име моје и у име брата и у име ожалошћених ми сестара, свима изричем моју наусрднију захвалност; а особито г. Л. Михалцићу пароху и г. М. Маријановићу учитељу који, у св. матери цркви на најсвечанији начин опеваше ми милу покојницу.

У Пачетину 2. фебруара 1889.

Јован Хорват
учитељ.

РЕД ВОЖЊЕ

ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 1. ЈУНА 1888. П. Н.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ.		Муњевити влак (Orient-Express)	Мешовити влак I. II. III.	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	5.35	9.15	2.40	8.00	—
175	Субатица	„	8.54	1.46	6.24	6.10	11.35
	Шандор	„		1.57	—	—	—
	Верушић	„		2.15	—	—	—
193	Чантавир	„		2.29	—	6.37	12.36
	Зобнатица	„		2.40	—	—	—
207	Топола	„		3.05	6.58	7.02	1.22
	К. Хеђеш	„		3.32	—	—	—
223	Х. Фекетехеђ	„		3.42	7.17	7.26	2.10
234	Врбас-Кула	„		4.11	7.31	7.49	2.52
248	Стари Кер	„		4.39	7.46	8.11	3.32
	К. Алпар	„		4.51	—	—	—
260	Кисач	„		5.06	—	8.29	4.41
276	Нови Сад	„	10.49	5.55	8.23	9.03	5.24
279	Петроварадин гр.	„		6.05	—	9.10	—
281	Петроварадин	„		6.16	8.32	9.19	—
286	Карловци	„		6.32	8.41	9.30	—
296	Чортановци	„		6.58	—	9.50	—
300	Бешка	„		7.11	—	9.57	—
310	Инђија	„		7.40	9.14	10.17	—
318	Стара Пазуа	„		7 58	9.23	10.30	—
326	Нова Пазуа	„		8.16	—	10.43	—
332	Батајница	„		8.32	—	10.54	—
347	Земун	„	12.18	9.04	9.55	11.15	—
359	Београд	„	12.32	—	10.10	11.35	—

(сваког петка — сваког петка)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ.		Муњевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	2.30	5.35	—	5.16	—
12	Земун	„	2.44	6.00	6.30	5.48	—
27	Батајница	„		—	7.03	6.10	—
34	Нова Пазуа	„		—	7.19	6.21	—
41	Стара Пазуа	„		6.32	7.37	6.34	—
49	Инђија	„		6.44	8.04	6.53	—
60	Бешка	„		—	8.29	7 12	—
64	Чортановци	„		—	8.40	7.20	—
73	Карловци	„		7.14	9.05	7.40	—
78	Петроварадин	„		7.22	9.21	7.51	—
81	Петроварадин гр.	„		—	9.29	7.58	—
83	Нови Сад	„	4.16	7.39	9.54	8.17	10.56
100	Кисач	„		—	10.30	8.40	11.49
	К. Алпар	„		—	10.44	—	—
112	Стари Кер	„		8.10	10.57	8.58	12.26
125	Врбас-Кула	„		8.25	11.30	9.21	1.20
136	Х. Фекетехеђ	„		8.39	11.55	9.39	2.09
	К. Хеђеш	„		—	12.02	—	—
152	Топола	„		8.57	12.36	10.06	3.05
	Зобнатица	„		—	12.52	—	—
166	Чантавир	„		9.14	1.04	10.27	3.43
	Верушић	„		—	1.15	—	—
	Шандор	„		—	1.33	—	—
185	Субатица	стиже	6.01	9.34	1.45	10.52	4.35
	Субатица	полази	6.03	9.46	—	2.25	11.22
359	Будимпешта	стиже	9.35	1.25	6.50	7 30	9.45

(сваке суботе — сваке суботе)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

БАШТЕНСКОГ СЕМЕЊА

РАЗНЕ ВРСТЕ

препоручује

СПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

П. РОМАНОВИЋА 1—3

„код црне вашке“ у Новом Саду.

ПРОДАЈА РАДЊЕ.

Моју шпецерајску и разне боје радњу у главној улици (варадински сокак) продајем из слободне руке. Ближа условија код доле-подписаног.

У Земуну 8. (20.) фебруара 1889.

ЂОРЂЕ С. ТЕШО,
власник радње.

1—1

ДАНИЛО ГЕРГУРОВ

У СОМБОРУ

потребује за своју **гвожђарску трговину** једног старијег и једног млађег помоћника. Српском, немачком и мађарском језику вични, имају првенство. Рок ступања је најдаље до 1. априла по нов. кал. 1—3

ИЗВРСНА СЕМЕЊА.

Першуна по киле од 30 до 80 нов.
Шаргарепе по киле од 90 до 1 ф. 60 н.
Паштернака по киле од 30 до 80 н.
Ротквице месечарке по киле од 70 н. до 2 ф.
Салате по киле од 1 ф. 40 н. до 6 фор.
Кеља по киле од 1 ф. 30 н. до 5 фор.
Купуса по киле од 1 ф. 50 н. до 5 ф.
Целера по киле од 1 ф. 50 н. до 4 ф.
Келерабе по киле од 95 н. до 10 ф.
Грашка по киле од 25 до 95 н.

Даље сваковрсног пасуља, цвекле, репе, краставаца и т. д., како у малој тако исто и у већој количини. Препоручује

Т. Коњовић
у Молу на Тиси.

2—3

КУЋА

број 48. у **Купинову у Срему**, са пространом **авлијом, амбаром и чардаком**, уједно уз то иде и **30 јутара оранице, 8 јутара ливаде, једно јутро воћњака шљива** и разних каламака.

Ко жели поменуто добро све скупа купити, нека се за ближа извешћа обрати на **Ранка Будимчића у Купиново**, или на **Србина Милоша Грабовачког** у Земун. 3—3

ГВОЖЂАРСКА РАДЊА

МИХАИЛОВИЋА И ГРГУРОВА

у Вуковару

потребује вештог спомоћника, који је у српском, немачком и мађарском језику вичан. 2—3

ПРОДАЈА ИМАЊА.

Из слободне руке продаје се 320 јутара земље заједно са потребитим зградама, лежећи код села Манђелоса, један сат удаљено од жељезничке станице, пруга Митровица-Земун. Земља је у једном комплексу. Зграде су од тврдог материјала. Прави купци нека се пријаве на г. **Фрању Долежала у Нештин**, пошта Илок. Цена је 50.000 фор. Посредници искључени. 3—6

За одржање и полепшање

ЖЕНСКЕ ЛЕПОТЕ

је

ДРА БОТЕ ПОМАДА ЗА ЛИЦЕ

најбоље средство. Она уклања за најкраће време, **пеге, мрке флеке** и свакојаке **осе у лицу**. Сасвим је нешкодљива и иако се ова **не прави од масти**, то не проузрокује бубуљице на лицу. Цена једне тегле 1 фор., мала тегла 50 новч.

Дра БОТЕ ВОДИЦА ЗА УМИВАЊЕ

особито добро средство да чува лице од бора и чини да лице постаје свежије и добије еластичност. Једна боца 50 новч.

РИКАРДОВ ВЕЛУТИН ПУДЕР

најфинији прашак за лице (пудер), нема никаких шкодљивих и штетних частица у себи, а добија се у **белој, ружичастој и жућкастој** крем-боји. Једна оригинална кутија стаје 1 фор.

Главно стовариште за разашиљање код произвођача

Александра пл. Ковача апотекара у В. Бечкереку.

Главно стовариште у Н. Саду у трговини Панте Јовановића. У Митровици: К. А. Суботића. Јамина: (Словонија) Ј. Песина. У Будапешти главни депо: Josef Török, Königsgasse 12. — У Темишвару апотеке C. M. Jahner, Klausmann und Albert (Stadtapotheke), St. Tárczay.

Само је онда прави наш производ, ако има горе насликана наша заштитна марка и ако је зготовљена у апотеци АЛЕКСАНДРА КОВАЧА. 1—10

Наручбине са стране обављају се најбрже.

„ЕКСЦЕЛЗИОР“

справа за крунење кукуруза.

Težina око 5 кила. Окруни до 1 хктлт. на сат.

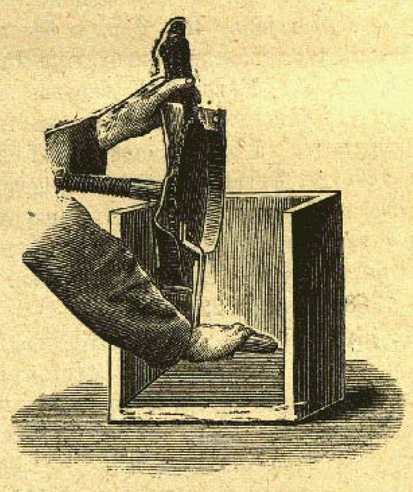

Цена 4 фор. а. вр. За Србију 8 динара.

Ове у сваком погледу врло практичне справе могу се добити једино код:

Д. ЈОВАНОВИЋА СИНА у ЗЕМУНУ

комад по 4 фор. а. вр. за готов новац уз поузеће. Цела справа тежи једва 5 кила, те се може по свој држави поштом слати. Ко унапред пошаље **4 фор. 40 новч.** доставиће му се ова справа франко.

Поручбине из краљевине Србије нека се заједно с новцем управе **једино на:**

Српско пољопривредно друштво у Београду

које се, осведочено о особитој практичности ових справа, примило растуривања истих по Србији. 14—30

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.